

Dienesta ziņojums/2013. gada 8. novembrī

Eiropas Savienības Pamattiesību aģentūras (FRA) pētījums par diskrimināciju un naida noziegumiem pret ebreju tautības cilvēkiem ES dalībvalstīs

Šis ir īss pārskats par dažiem konstatējumiem. Galvenie konstatējumi ar attiecīgajiem grafikiem un atzinumiem ir sniegti pētījuma ziņojumā.

1. Kādēļ un kā pētījumu veica?

Antisemitisms ir vecs un dziļi iesakņojies aizspriedums attiecībā uz ebrejiem, kas pastāv vēl šodien. Tas var novest pie antisemitiskas vardarbības, vajāšanas un naidīgu izteicienu incidentiem. Par ļoti daudziem šiem incidentiem neziņo. Tikai 13 no 28 ES dalībvalstīm vāc oficiālus datus par tiem ar antisemitismu saistītajiem incidentiem, par kuriem ir ziņots policijai vai kurus izskata kriminālās tiesvedības sistēmas procesā.

FRA izplānoja šo pētījumu, lai pirmo reizi savāktu salīdzināmus datus par antisemitisku vardarbību, vajāšanu un naidīgiem izteicienu, lai šodien varētu apkarot antisemitismu. Pētījuma ziņojuma konstatējumi veido rezultātus no astoņām apsekotajām valstīm, kuras pārstāv aptuveni 90 % no lēstās ebreju populācijas Eiropas Savienībā. Rezultātus pamato atbildes, ko snieguši 5 847 respondenti, kuri sevi uzskata par ebreju tautības cilvēkiem (vecumā no 16 gadiem) un dzīvo vienā no šādām astoņām ES dalībvalstīm — Beļģijā, Francijā, Vācijā, Ungārijā, Itālijā, Latvijā, Zviedrijā un Apvienotajā Karalistē. Pētījuma parauga apjoma dēļ valsts rezultāti no Rumānijas, vienas no valstīm, kurā pētījumu veica, nav iekļauti pētījuma rezultātu analizē. Rezultāti no Rumānijas ir sniegti ziņojuma pielikumā.

Šo pētījumu izplānoja FRA. Saskaņā ar līgumu, ko aģentūra noslēdza pēc izsludinātā konkursa, pētījumu tiešsaistē no 2012. gada septembra līdz 2012. gada oktobrim veica Ipsos MORI partnerībā ar Ebreju Politikas Pētījumu institūtu Apvienotajā Karalistē. Pētījums bija pieejams apsekoto valstu valodās, kā arī ebreju un krievu valodā.

Tā kā šis temats ir sensitīvs, tiešsaistes pētījuma veidu izvēlējās pēc apspriešanās ar ekspertiem, kuri veic pētījumus par ebreju tautības cilvēkiem Eiropā. Tiešsaistes metode arī ļāva visiem tiem apsekojuma valstu interesentiem, kuri sevi uzskata par ebreju tautības cilvēkiem, piedalīties un apmainīties ar pieredzi. Turklāt šo metodi varēja viegli izmantot, lai vienlīdzīgi aptvertu visas izvēlētās valstis.

2. Kādus jautājumus pētījumā uzdeva?

Pētījuma respondentiem jautāja par viņu viedokli par antisemitiskām tendencēm un antisemitismu kā ikdienas problēmu, kā arī par to, kā viņi to uztver. Respondentiem arī lūdza raksturot viņu personīgo pieredzi saistībā ar antisemitiskiem incidentiem, kā arī atklāt, vai viņi ir bijuši antisemitisku incidentu liecinieki un vai uztraucas, ka varētu ciest no antisemitiska uzbrukuma (kas ietekmē viņu personisko drošību, bērnu drošību vai citu ģimenes locekļu vai draugu drošību). Tāpat pētījumā sniegti dati par to, vai antisemitisko uzbrukumu atgadījumus pret ebreju tautības kopienu, piemēram, vandālismu ebreju tautas piemiņas vietās vai antisemitiskus izteicienus plašsaziņas līdzekļos vai internetā, ebreju tautības respondenti attiecīgajās valstīs uzskata par problēmu.

Turklāt pētījumā savāca arī sociāli demogrāfiskos datus, t. i., informāciju par respondentu dzimumu un vecumu, izglītību, nodarbinātības statusu un ienākumiem.

3. Vai respondenti antisemitismu uzskata par izplatītu parādību?

Lielākā daļa respondentu (66 %) uzskata antisemitismu par problēmu visās apsekotajās ES dalībvalstīs. Vidēji trīs no četriem respondentiem (76 %) uzskata arī, ka pēdējos piecos gados situācija viņu valstī ir saasinājusies un antisemitisms ir pieaudzis. Kopumā 75 % respondentu uzskata antisemitismu tiešsaistē par problēmu.

4. Cik izplatīts ES ir antisemitisks noziegums uz naida pamata?

Viens no pieciem respondentiem (21 %) gadā pirms pētījuma veikšanas ir personīgi piedzīvojis vismaz vienu mutiska aizskāruma vai vajāšanas antisemitisku incidentu un/vai fizisku uzbrukumu. Respondentiem jautāja arī par incidentiem, kas viņus netieši ietekmējuši, piemēram, esot par lieciniekiem citu ebreju tautības cilvēku mutiskai aizskaršanai, vajāšanai vai fiziskam uzbrukumam pret viņiem. Augstāko to antisemitisko incidentu līmeni, kas netieši ir ietekmējuši respondentus, atklāja Ungārijā (43 %), Beļģijā (35 %) un Francijā (30 %). Respondentiem jautāja arī par piedzīvotajiem vajāšanas veidiem. Visizplatītākais vajāšanas veids bija aizskaroši komentāri — klātienē vai internetā.

No respondentu atbildēm izriet, ka par vainīgajiem vissmagākajos antisemitiskas vajāšanas incidentos viņi uzskata personas ar musulmaņu ekstrēmistu uzskatiem (27 %), kreisā spārna politiskajiem uzskatiem (22 %) vai labā spārna politiskajiem uzskatiem (19 %).

Kopumā 4% respondentu gadā pirms pētījuma veikšanas ir piedzīvojuši fizisku uzbrukumu vai vardarbības draudus tādēļ, ka ir ebreju tautības cilvēki.

Saskaņā ar konstatējumiem 76 % to respondentu, kuri pēdējos piecos gados piedzīvojuši vajāšanu, 64 % to respondentu, kuri piedzīvojuši fiziskus uzbrukumus vai vardarbības draudus, kā arī 53 % to respondentu, kuri piedzīvojuši personīgā īpašuma vandālismu, par šiem incidentiem neziņoja ne policijai, ne kādai citai organizācijai (tostarp arī tajās valstīs, kur šādus datus

oficiāli vāc). Līdzīgi modeļi izriet no *FRA* [darba ar citām grupām](#) (tādām kā [LGBT cilvēki](#), [minoritātes un migranti](#)).

FRA datu vākšanas darbs par antisemitismu pēdējos gados arī rāda, ka tikai 13 ES dalībvalstīm ir oficiāli dati un statistika par antisemitiskiem incidentiem. Tur, kur dati ir, tie nav salīdzināmi, jo tos vāc, izmantojot dažādas definīcijas un metodoloģijas. Turklāt daudzās ES dalībvalstīs ebreju organizācijas vai citas pilsoniskās sabiedrības organizācijas sistemātiski nevāc datus par antisemitiskiem incidentiem.

Kopīgā projekta „Facing facts!” („Skatoties patiesībai acīs”) ietvaros ar galveno mērķi uzlabot naida noziegumu uzraudzību un ziņošanu visā ES ir publicētas naida noziegumu uzraudzības pamatnostādnes, kas ir pieejamas šeit: [Pamatnostādnes par naida noziegumu un naida motivētu incidentu uzraudzību \(Guidelines-for-monitoring-of-hate-crimes-and-hate-motivated-incidents\)](#)

5. Cik droši jūtas ebreju tautības cilvēki?

Gandrīz vai puse no visiem respondentiem (46 %) raizējas par to, ka tiks mutiski aizskarti vai vajāti sabiedriskā vietā, bet viena trešdaļa (33 %) raizējas par fizisku uzbrukumu tādēļ, ka ir ebreji. Raizes par to, ka šādi uzbrukumi var notikt pret ģimenes locekļiem vai tuviem cilvēkiem ir nedaudz izteiktākas nekā raizes par personīgo viktimizāciju. No skolas vecuma bērnu vecākiem vai vecvecākiem 66 % raizējas, ka viņu bērni var ciest no mutiskas aizskaršanas vai vajāšanas skolā vai pa ceļam uz to, bet 52 % uztraucas, ka viņu bērni varētu ciest no fiziska antisemitiska uzbrukuma.

6. Cik izplatīta ir antisemitiskā diskriminācija ES?

No visiem respondentiem 23 % ziņoja, ka pēdējos 12 mēnešos ir piedzīvojuši kāda veida diskrimināciju, pamatojoties uz reliģiju vai etnisko izcelsmi. Visās valstīs antisemitiskā diskriminācija visbiežāk notikusi darbā (11 %), darba meklēšanas laikā (10 %), kā arī skolā vaiursos (8 %).

Lielākā daļa to cilvēku, kuri jutušies diskriminēti savas ebreju izcelsmes dēļ, nav ziņojuši par vissmagākajiem diskriminācijas incidentiem nevienai iestādei vai organizācijai (82 %). Kad viņiem jautāja, kādēļ viņi nezīņoja, 57 % respondentu atbildēja, ka no ziņošanas nekas nemainītos; līdzīgu konstatējumu pamato arī [citi FRA pētījumi](#).

7. Kā ebreju tautības cilvēki raksturo sabiedrības attieksmi?

Aptuveni piektā daļa (23 %) atzīst, ka šad un tad izvairās no ebreju pasākumu vai vietu apmeklēšanas, jo nejūtas tur vai pa ceļam uz turieni droši sakarā ar to, ka ir ebreji. Nedaudz vairāk par ceturtdaļu (27 %) laiku pa laikam izvairās no konkrētām vietām, jo nejūtas tur droši tāpēc, ka ir ebreji; augstākie rādītāji ir konstatēti Beļģijā (42 %), Ungārijā (41 %) un Francijā (35 %).

Viens no desmit respondentiem (11 %) pedējos piecos gados ir vai nu pārcēlies no savas apkaimes, vai ir apsvēris šādu domu, jo raizējas par savu kā ebreju tautības cilvēka drošību. Šādu bažu rezultātā gandrīz viena trešdaļa (29 %) respondentu kādā brīdī ir domājusi par emigrāciju. Jo īpaši tas attiecas uz respondentiem Ungārijā, Francijā un Beļģijā (attiecīgi 48 %, 46 % un 40 %).

Vairums respondentu atzina, ka tradicionālo ebreju paražu aizliegums būtu liela problēma (76 % par problēmu uzskatīja apgraizīšanas aizliegumu, 58 % to pašu pauda par tradicionālo dzīvnieku kaušanu).

8. Ko var darīt, lai cīnītos pret antisemitismu?

- Lai garantētu, ka antisemitiskās diskriminācijas un naida noziegumu problēmas risinātu sistemātiskā un koordinētā veidā, ES un tās dalībvalstīm vajadzētu nodrošināt, ka to antisemitisma apkarošanas pasākumi ir iekļauti valsts stratēģijās un rīcības plānos visās būtiskajās jomās.
- Dalībvalstīm būtu jānodrošina, ka ar nodomu izdarītu publiska genocīda noziegumu, noziegumu pret cilvēci un kara noziegumu attaisnošana, noliegšana vai rupja trivializēšana ir sodāmas rīcības.
- Politikiem un viedokļu veidotājiem būtu jāatturas no antisemitiskiem izteicieniem, kā arī viņiem būtu skaidri jāatsakās no tiem vai jānosoda šādi paziņojumi, kad tos izsaka citi.
- Dalībvalstīs tiek mudinātas atbalstīt arodbiedrības un darba devēju asociācijas to centienos pārņemt daudzveidības politiku un antidiskriminācijas politiku, tostarp, pielāgot darbavietas ebreju tautības cilvēku vajadzībām, piemēram, paredzot elastīgus atvaļinājuma grafikus, ja iespējams.
- Turklāt dalībvalstīm būtu jāveicina sadarbība starp vienlīdzīgas attieksmes veicināšanas iestādēm un ebreju kopienas organizācijām, lai nodrošinātu, ka ebreju tautības cilvēki, kuri saskaras ar diskrimināciju, ir informēti par savām tiesībām un pieejamajiem cietušo kompensācijas mehānismiem.
- ES un tās dalībvalstīm būtu jāatklāj efektīvie veidi un labās prakses, lai risinātu pieaugošo problēmu saistībā ar antisemitismu tiešsaistē. Dalībvalstīm būtu jāizpēta iespēja izveidot specializētas policijas vienības, kas uzraudzītu un izmeklētu naida noziegumus internetā, kā arī iespējamie pasākumi lietotāju iedrošināšanai ziņot policijai, kad vien viņi internetā pamana antisemitiska satura informāciju.
- Lai cīnītos ar neziņošanu, ir nepieciešams iedrošināt cietušos ziņot policijai, kā arī palīdzēt viņiem sagatavot ziņojumus. ES, dalībvalstīm un vietējām pašvaldībām būtu jāorganizē konkrēti informētības vairošanas pasākumi (vai jāuzlabo jau esošie), lai motivētu naida noziegumā un diskriminācijā cietušos ziņot.
- Ja nozieguma motīvs ir saistīts ar antisemitismu, dalībvalstīm būtu jānodrošina, ka šādu motīvu attiecīgi reģistrē un ņem vērā, lemjot par sodu, tostarp kā vainu pastiprinošu apstākli, piespriežot bargāku sodu. Turklāt dalībvalstīs jāorganizē mācības, lai nodrošinātu incidentu sistemātisku reģistrēšanu. Tāpat varētu apsvērt tādu praksi kā „trešās

personas ziņošana", kad cietušo vārdā ziņo, piemēram, pilsoniskās sabiedrības organizācijas.

9. Cita veida saistītais FRA darbs

FRA pie antisemitisma jautājumiem strādā kopš 2007. gada:

- ikgadējie atjauninājumi par antisemitisma tematu: [Antisemitisms: Kopsavilkuma pārskats par situāciju ES laika posmā no 2001. gada līdz 2011. gadam \(Antisemitism - Summary overview of the situation in the EU 2001-2011\)](#)(2012. gada jūnijs) (*jaunākā versija*);
- [Pedagoģu rokasgrāmata par holokaustu un cilvēktiesībām \(Educators' Toolkit on the Holocaust and Human Rights\)](#) (2011. gada novembris);
- [Izglītības programma par cilvēktiesībām holokausta piemiņas vietās visā Eiropas Savienībā: Pārskats par praksēm \(Human rights education at Holocaust memorial sites across the European Union: An overview of practices\)](#) (2011. gada oktobris);
- [Ekskursija pagātnē — mācība nākotnei, Skolotāju rokasgrāmata \(Excursion to the past - teaching for the future, Handbook for teachers\)](#) (2010. gada novembris);
- [Atklāj pagātni nākotnei: Pētījums par vēsturisko vietu un muzeju nozīmi izglītības programmās par holokaustu un cilvēktiesībām ES \(Discover the Past for the Future: A study on the role of historical sites and museums in Holocaust education and human rights education in the EU\)](#) (2010. gada janvāris).

Rezultāti ir vizualizēti tiešsaistē un iekļauti ziņojumos, visi pieejami [FRA tīmekļa vietnē](#):

- **Diskriminācija un naida noziegumi pret ebrejiem ES dalībvalstīs: antisemitisma pieredze un uztvere (*Discrimination and hate crime against Jews in EU Member States: experiences and perceptions of antisemitism*)**

- **Tehniskais ziņojums**

- **Antisemitisms: kopsavilkuma pārskats par situāciju Eiropas Savienībā (*Antisemitism - Summary overview of the situation in the European Union*)**

FRA darbus par rasismu un ar to saistīto neiecietību, kā arī attiecīgās publikācijas var atrast šeit: <http://fra.europa.eu/en/theme/racism-related-intolerances>

Plašākai informācijai, lūdzu, sazinieties ar FRA Plašsaziņas līdzekļu darba grupu (*Media Team*):

E-pasts: media@fra.europa.eu / Tālrs.: +43 1 58030-858